

DECIZIA Nr.79
din 22 februarie 2018

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.215¹ alin.(8) din
Codul de procedură penală

Publicată în Monitorul Oficial nr.399 din 09.05.2018

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel-Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya	— judecător
Teodoroiu	
Varga Attila	— judecător
Daniela Ramona Marițiu	— magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror **Cosmin Grancea**.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.215¹ alin.(8) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de **Deaconu Petru Alexandru și Naumencu Andreina** în Dosarul nr.937/3/2015 [număr în format vechi (3.231/2015)] al Curții de Apel București — Secția a II-a penală. Excepția formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.897D/2017.

2. La apelul nominal se constată lipsa părților. Procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, președintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care solicită respingerea excepției de neconstituționalitate, ca neîntemeiată. Apreciază că reglementarea unei durate maxime a controlului judiciar în faza de judecată a apelului nu este o cerință care să rezulte din considerentele Deciziei Curții Constituționale nr.712 din 4 decembrie 2014, ci doar inexistența unui termen pentru care poate fi dispusă măsura controlului judiciar. Plecând de la aceste premise, se arată că, în prezent, este prevăzut un termen pentru care poate fi dispusă măsura controlului judiciar, respectiv 60 de zile. Apreciază că un argument în sprijinul celor susținute îl reprezintă paragraful 25 din decizia precitată, din care rezultă că instanța de contencios constituțional a coroborat prevederile art.53 din Legea fundamentală cu dispozițiile art.241 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală, reținând „necesitatea existenței în cuprinsul legii procesual penale a termenului pentru care poate fi dispusă fiecare măsură preventivă”. Consideră că un argument suplimentar celui expus este acela că, verificând reglementarea actuală din perspectiva cerinței subliniate de Curtea Constituțională de a exista o proporționalitate a măsurii preventive, se constată că, măsura fiind verificată la 60 de zile de către un judecător, se realizează o verificare a proporționalității dintre interesul general și restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

4. În continuare, solicită respingerea excepției de neconstituționalitate chiar și în condițiile în care instanța de contencios constituțional s-a referit, prin decizia precitată, la obligația reglementării atât a unui termen pentru care poate fi dispusă măsura preventivă a controlului judiciar, cât și a unei durate maxime a acesteia. În acest sens, reiterează cele anterior menționate referitoare la verificarea proporționalității măsurii preventive a controlului judiciar la fiecare 60 de zile, arătând, de asemenea, că, în Constituție, este prevăzută o durată maximă doar pentru măsurile preventive privative de libertate. De asemenea, face referire la Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 10 iulie 2008, pronunțată în Cauza *Hajibeyli împotriva Azerbaidjanului*. În plus față de cele anterior menționate, arată că, în faza de judecată a apelului, singura ipoteză în care se poate dispune măsura preventivă a controlului judiciar este aceea în care a fost pronunțată, în primă instanță, o hotărâre de condamnare. Apreciază că în faza de judecată a apelului nu se mai verifică acuzațiile, ci se verifică o hotărâre de condamnare la pedeapsa închisorii, context în care persoana condamnată e mai predispusă să se sustragă procedurilor, decât o persoană care este doar acuzată de săvârșirea unor infracțiuni. În concluzie, solicită respingerea excepției de neconstituționalitate, ca neîntemeiată.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

5. Prin Încheierea din 31 ianuarie 2017, pronunțată în Dosarul nr.937/3/2015 [număr în format vechi (3.231/2015)], **Curtea de Apel București — Secția a II-a penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.215¹ alin.(8) din Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Deaconu Petru Alexandru și Naumencu Andreina, într-o cauză penală, cu ocazia verificării legalității și temeiniciei măsurii controlului judiciar.

6. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii acesteia arată că durata de 5 ani a măsurii controlului judiciar dispusă față de ei s-a împlinit în decembrie 2016. Cu toate acestea, instanța de judecată a menținut măsura controlului judiciar, motivând că, potrivit dispozițiilor în vigoare, durata maximă de 5 ani se aplică doar în cursul judecării în primă instanță, iar nu și în cursul judecării căii de atac a apelului, când nu există un termen maxim pentru care poate fi dispusă această măsură.

7. În aceste condiții, invocând Decizia Curții Constituționale nr.712 din 4 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.33 din 15 ianuarie 2015, autorii excepției consideră că dispozițiile art.215¹ alin.(8) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale, deoarece stabilesc durata maximă a măsurii controlului judiciar doar în ceea ce privește faza judecării în primă instanță, nu și în ceea ce privește faza judecării în calea de atac a apelului. Astfel, se arată că, în decizia precitată, instanța de contencios constituțional nu a făcut distincție între diferitele faze ale procesului penal, ci a impus stabilirea unei durate maxime a acestei măsuri preventive în ceea ce privește toate fazele procesului penal. Deși a intervenit, legiuitorul a remediat neconstituționalitatea constatată de Curtea Constituțională doar în ceea ce privește faza urmăririi penale și faza judecării în primă instanță, fără a se referi și la faza judecării în calea de atac a apelului. Se ajunge, astfel, și la o discriminare între inculpații aflați în faza judecării apelului, față de cei care se află în fața judecării în primă instanță.

8. **Curtea de Apel București — Secția a II-a penală** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, autorii acesteia nepunând în discuție probleme de constituționalitate.

9. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, actul de sesizare a fost comunicat președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

10. **Guvernul** susține, în principal, că excepția de neconstituționalitate vizează mai degrabă modul de interpretare și aplicare a legii de către instanțe decât o problemă de constituționalitate, autorii excepției tinzând la modificarea prevederilor criticate. În subsidiar, Guvernul apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Astfel, reglementând, în art.215¹ din Codul de procedură penală, durata maximă a controlului judiciar în cursul judecării în primă instanță, legiuitorul asigură proporționalitatea între ingerința pe care măsura preventivă o determină în exercițiul unor drepturi și libertăți fundamentale (libertatea individuală, dreptul la muncă, dreptul de proprietate, libertatea economică) și scopul urmărit prin aceasta, respectiv desfășurarea în bune condiții a instrucției penale. De asemenea, întrucât măsura este necesară într-o societate democratică și se aplică nediscriminatoriu tuturor persoanelor aflate în ipoteza normei, Guvernul apreciază că reglementarea criticată este conformă cu art.53 din Constituție, iar ingerința în drepturile fundamentale invocate de autorul excepției, constituțională. Totodată, câtă vreme limitează durata totală a controlului judiciar la „un termen rezonabil”, legiuitorul obligă inclusiv instanța de apel ca, atunci când evaluează necesitatea menținerii măsurii preventive, să aibă în vedere respectarea proporționalității ingerinței cu scopul urmărit.

11. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

12. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

13. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art.215¹ alin.(8) din Codul de procedură penală. Dispozițiile criticate au fost introduse prin art.I pct.3 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.911 din 15 decembrie 2014.

Ordonanța a fost aprobată, cu modificări, prin Legea nr.75/2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.334 din 29 aprilie 2016. Dispozițiile criticate au următorul conținut: „*În cursul judecării în primă instanță, durata totală a controlului judiciar nu poate depăși un termen rezonabil și, în toate cazurile, nu poate depăși 5 ani de la momentul trimiterii în judecată.*”

14. Autorii excepției susțin că textul criticat contravine prevederilor constituționale cuprinse în art.25 referitor la libera circulație și art.53 referitor la restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

15. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că autorii excepției critică dispozițiile art.215¹ alin.(8) din Codul de procedură penală din perspectiva faptului că durata totală a măsurii preventive a controlului judiciar este limitată la 5 ani de la momentul trimiterii în judecată doar în cursul judecării în primă instanță, ceea ce face ca în apel să nu fie reglementată nicio durată maximă a acestei măsuri preventive.

16. Plecând de la aceste susțineri, Curtea observă că, prin Decizia nr.712 din 4 decembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.33 din 15 ianuarie 2015, a analizat, din perspectivă constituțională, lipsa termenelor și a duratei maxime pentru care măsura preventivă a controlului judiciar și cea a controlului judiciar pe cauțiune pot fi dispuse, constatând că nereglementarea acestora determină încălcarea prevederilor Legii fundamentale. Cu acel prilej, Curtea a reținut că măsura controlului judiciar reprezintă o măsură intruzivă ce poate afecta drepturi și libertăți fundamentale, respectiv libera circulație, viața intimă, familială și privată, libertatea întrunirilor, munca și protecția socială a muncii și libertatea economică, reglementate la art.25, art.26, art.39, art.41, și, respectiv, art.45 din Constituție.

17. Curtea a constatat că, deși ingerința generată de instituția controlului judiciar este reglementată prin lege, are ca scop legitim desfășurarea instrucției penale, fiind o măsură judiciară aplicabilă în cursul urmăririi penale și al judecării, se impune, fiind adecvată *in abstracto* scopului legitim urmărit, este nediscriminatorie și este necesară într-o societate democratică, pentru protejarea valorilor statului de drept, aceasta nu este, însă, proporțională cu cauza care a determinat-o. În acest sens, Curtea a reținut că măsura nu asigură un just echilibru între interesul public și cel individual, întrucât poate fi dispusă pentru o perioadă nelimitată de timp. Principiul proporționalității, astfel cum este reglementat în ipoteza particulară a art.53 din Constituție, presupune caracterul excepțional al restrângerilor exercițiului drepturilor sau libertăților fundamentale, ceea ce implică, în mod necesar, și caracterul lor temporar. Din moment ce autoritățile publice pot recurge la restrângerea exercițiului unor drepturi în lipsa unor alte soluții, pentru salvagardarea valorilor statului democratic, este logic ca această măsură gravă să înceteze de îndată ce a încetat și cauza care a provocat-o.

18. Totodată, **Curtea a constatat că prevederile din Codul de procedură penală ce reglementează măsura preventivă a controlului judiciar nu prevăd nici termenul pentru care poate fi dispusă și nici durată maximă a acestei măsuri**, reținând că apare, astfel, ca evident dreptul organelor judiciare de a dispune controlul judiciar, ca măsură preventivă, pentru perioade nelimitate de timp, **drept ce presupune restrângerea nelimitată temporal a drepturilor și libertăților fundamentale vizate de conținutul acestei măsuri**. Curtea a reținut că, potrivit standardelor de constituționalitate anterior arătate, **o asemenea restrângere este neconstituțională**, întrucât principiul proporționalității afectează conținutul normativ al drepturilor fundamentale vizate, așadar substanța acestora, nerezumându-se la restrângerea exercițiului acestora.

19. Curtea observă că, urmare a pronunțării Deciziei nr.712 din 4 decembrie 2014, precitată, legiuitorul a adoptat Ordonanța de urgență a Guvernului nr.82/2014 pentru modificarea și completarea Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 911 din 15 decembrie 2014, prin care a reglementat termenul și durata maximă pentru care măsura preventivă a controlului judiciar poate fi dispusă doar pentru etapele procesuale ale urmăririi penale și a judecării în primă instanță, fără, însă, a reglementa o durată maximă a acestei măsuri pentru etapa procesuală a apelului. Curtea constată că diferența de reglementare a determinat însăși instanța judecătorească — Curtea de Apel București — Secția a II-a penală — să aprecieze că în faza căii de atac a apelului se poate analiza durata măsurii controlului judiciar doar din perspectiva proporționalității acesteia raportată la elementele specifice cauzei.

20. Astfel, Curtea urmează să stabilească **dacă, în calea de atac, evaluarea proporționalității măsurii controlului judiciar, fără existența unui termen maxim legal pentru care măsura poate fi dispusă, este suficientă**.

21. Referitor la **proporționalitatea duratei măsurii preventive a controlului judiciar**, Curtea a statuat că aceasta se analizează din două perspective. Astfel, având în vedere caracteristicile acestei măsuri preventive, Curtea a constatat existența unei **proporționalități obiective ce se circumscrie stabilirii de către legiuitor a termenului maxim pentru care măsura poate fi dispusă și de o proporționalitate subiectivă ce se circumscrie situației de fapt și de drept în care inculpatul se găsește**

la momentul dispunerii față de acesta a măsurii preventive. Curtea a apreciat că analiza proporționalității obiective ține de resortul contenciosului constituțional, pe când analiza proporționalității subiective ține de resortul instanței judecătorești chemate să se pronunțe asupra luării/prelungirii acestei măsuri. În acest context, Curtea a reținut că legiuitorul constituant a apreciat necesară reglementarea la nivelul Legii fundamentale a duratei maxime pentru care se pot dispune, în cursul urmăririi penale, măsurile preventive privative de libertate, stabilind, în consecință, că reținerea nu poate depăși 24 de ore, iar arestarea preventivă și arestul la domiciliu (a se vedea Decizia nr.740 din 3 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.927 din 15 decembrie 2015) nu pot depăși împreună 180 de zile. Astfel, Curtea a reținut că, nereglementând expres, la nivel constituțional, durata maximă pentru care se poate dispune, în cursul urmăririi penale, măsura preventivă a controlului judiciar, legiuitorul constituțional a lăsat la aprecierea legiuitorului ordinar stabilirea acesteia în cadrul reglementării măsurilor ce țin de politica penală a statului (Decizia nr.17 din 17 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.261 din 13 aprilie 2017, paragrafele 48 și 49).

22. Totodată, Curtea constată că, în jurisprudența sa, a reținut că art.241 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală reglementează ca primă modalitate de încetare de drept a măsurilor preventive expirarea termenelor prevăzute de lege, urmată de expirarea termenelor stabilite de organele judiciare. Din interpretarea sistematică a normei anterior referite, în contextul dispozițiilor art.241 din Codul de procedură penală în ansamblul său, reiese necesitatea existenței în cuprinsul legii procesual penale a termenului pentru care poate fi dispusă fiecare măsură preventivă, indiferent de natura sa privativă sau neprivativă de libertate (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.712 din 4 decembrie 2014, precitată, paragraful 25).

23. Așa fiind, Curtea constată că măsurile preventive trebuie limitate în timp, prin reglementarea unei durate maxime pentru care se pot dispune, indiferent de faza procesuală în care acestea se pot dispune. Cu alte cuvinte, în cazul măsurilor preventive, indiferent de natura privativă sau neprivativă de libertate a acestora, legiuitorul este obligat să reglementeze durata maximă pentru care acestea se pot dispune. Mai mult, **dacă legiuitorul a ales să reglementeze o durată maximă a măsurilor preventive, distinct pentru fiecare etapă procesuală, atunci acesta are obligația stabilirii unei durate maxime a acestora pentru fiecare fază procesuală.**

24. Or, raportat la cauza dedusă controlului de constituționalitate, Curtea observă că, potrivit art.215¹ alin.(6) din Codul de procedură penală, „**în cursul urmăririi penale, durata măsurii controlului judiciar nu poate să depășească un an, dacă pedeapsa prevăzută de lege este amenda sau închisoarea de cel mult 5 ani, respectiv 2 ani, dacă pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 5 ani**”. De asemenea, potrivit art.215¹ alin.(8) din Codul de procedură penală, „**în cursul judecării în primă instanță, durata totală a controlului judiciar nu poate depăși un termen rezonabil și, în toate cazurile, nu poate depăși 5 ani de la momentul trimiterii în judecată**”. În legătură cu dispozițiile art.215¹ alin.(8) din Codul de procedură penală, Curtea constată că, deși nu este prevăzută o durată maximă a măsurii în cursul procedurii de cameră preliminară, nu se impune o astfel de prevedere, întrucât durata maximă a controlului judiciar în cursul judecării se calculează nu de la debutul acestei faze procesuale, ci de la trimiterea în judecată, incluzând, așadar, durata în care cauza s-a aflat în camera preliminară.

25. Pe de altă parte, Curtea reține că legiuitorul a reglementat distinct faza procesuală a judecării cauzei în primă instanță de cea a apelului, Capitolul II al Titlului III din Codul de procedură penală având denumirea marginală — Judecata în primă instanță, iar Capitolul III al Titlului III din același act normativ având denumirea marginală — Apelul. Astfel, Curtea observă că durata maximă a măsurii preventive a controlului judiciar este reglementată de către legiuitor în ceea ce privește etapele procesuale ale urmăririi penale, camerei preliminare și judecării în primă instanță, dar nu și în ceea ce privește etapa procesuală a apelului.

26. Un argument în acest sens îl reprezintă și faptul că, în ceea ce privește măsura preventivă a arestului la domiciliu și cea a arestului preventiv, deși legiuitorul nu a reglementat expres un termen maxim pentru care aceste măsuri pot fi dispuse în etapa procesuală a apelului, a prevăzut, totuși, momentul când aceste măsuri încetează de drept, chiar și în această etapă procesuală. Astfel, potrivit art.241 alin.(1¹) lit.b) din Codul de procedură penală, dispoziții aplicabile doar în ceea ce privește măsurile preventive privative de libertate, „**arestarea preventivă și arestul la domiciliu încetează de drept în apel, dacă durata măsurii a atins durata pedepsei pronunțate în hotărârea de condamnare**”.

27. Or, având în vedere cele anterior reținute de instanța de contencios constituțional, rezultă că legiuitorul nu și-a îndeplinit obligația constituțională de a reglementa durata maximă a măsurii controlului judiciar și pentru etapa procesuală a apelului. Acest fapt dă naștere dreptului organelor judiciare de a dispune controlul judiciar, ca măsură preventivă, pentru perioade nelimitate de timp, drept ce presupune restrângerea nelimitată temporal a drepturilor și libertăților fundamentale vizate de

conținutul acestei măsuri, ceea ce contravine prevederilor art. 20, art.23, art.25, art.26, art.39, art.41, art.45 și art.53 din Constituție, precum și art.5 din Convenție.

28. Plecând de la cele anterior expuse, Curtea reține că, potrivit dispozițiilor art.147 alin.(4) din Constituție, deciziile pronunțate de instanța de contencios constituțional sunt **general obligatorii și au putere numai pentru viitor**, adică vizează cu aceleași efecte toate autoritățile publice și **toate subiectele individuale de drept**. Totodată, decizia prin care Curtea Constituțională, în exercitarea controlului concret, posterior, **admite** excepția de neconstituționalitate este **obligatorie și produce efecte erga omnes**, și nu numai *inter partes litigantes*.

29. Mai mult, în jurisprudența sa, spre exemplu, Decizia Plenului Curții Constituționale nr.1 din 17 ianuarie 1995, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.16 din 26 ianuarie 1995 sau Decizia nr.1.415 din 4 noiembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.796 din 23 noiembrie 2009, Curtea a reținut că puterea de lucru judecat ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acesta. Soluția este aceeași și pentru efectul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale.

30. Ca urmare a admerii excepției de neconstituționalitate, în sensul că lipsa termenelor și a duratei maxime pentru care măsura preventivă a controlului judiciar și cea a controlului judiciar pe cauțiune pot fi dispuse determină încălcarea prevederilor Legii fundamentale, potrivit art.147 alin.(1) din Constituție, Parlamentul sau Guvernul, după caz, avea obligația de a pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Legii fundamentale. Or, într-un stat de drept, astfel cum este proclamată România în art.1 alin.(3) din Constituție, autoritățile publice nu se bucură de nicio autonomie în raport cu dreptul, Constituția stabilind în art.16 alin.(2) că nimeni nu este mai presus de lege, iar în art.1 alin.(5) că respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

31. Faptul că legiuitorul nu și-a îndeplinit obligația constituțională de a reglementa durata maximă a măsurii controlului judiciar și pentru etapa procesuală a apelului determină o nesocotire a Deciziei Curții Constituționale nr.712 din 4 decembrie 2014, precitată, cu consecința încălcării prevederilor art.147 alin.(4) din Constituție.

32. Reținând că, potrivit art.1 alin.(1) și (2) din Legea nr.47/1992, republicată, cu modificările ulterioare, Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției și unica autoritate de jurisdicție constituțională în România, Curtea constată că este competentă a se pronunța asupra situației de neconstituționalitate create (a se vedea *mutatis mutandis* Decizia nr.1.018 din 19 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.511 din 22 iulie 2010).

33. Așadar, Curtea constată că adoptarea de către legiuitor a unor norme contrare celor hotărâte într-o decizie a Curții Constituționale, prin care se tinde la păstrarea soluțiilor legislative afectate de vicii de neconstituționalitate, încalcă art. 147 alin.(4) din Legea fundamentală.

34. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art. 1—3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Deaconu Petru Alexandru și Naumencu Andreina în Dosarul nr.937/3/2015 [număr în format vechi (3.231/2015)] al Curții de Apel București — Secția a II-a penală și constată că sintagma „în primă instanță” cuprinsă în art.215¹ alin.(8) din Codul de procedură penală este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Curții de Apel București — Secția a II-a penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 22 februarie 2018.